

प्रदेश नं. ५ भित्रका राष्ट्रिय गौरवका आयोजना र अन्य महत्वपूर्ण आयोजनाको प्रगति समीक्षा प्रतिवेदन

समीक्षा मिति: २०७५-९-१७

१. पृष्ठभूमि

देशको विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने विकास आयोजना निर्माण तथा संचालनका लागि काममा कुनै प्रकारको अवरोध नआओस् भन्ने हेतुले नेपाल सरकारले आयोजनाहरूको वर्गीकरण र प्राथमिकीकरण गरी सञ्चालन गर्दै आईरहेको छ । महत्वपूर्ण आयोजनाहरूको निर्माणका लागि वित्तीय सुनिश्चितता साथै आईपर्ने समस्याहरूलाई तत्काल समाधान गरी विकासको गतिलाई बढावा दिन केही आयोजनालाई उच्च प्राथमिकतामा राखी राष्ट्रिय गौरवका आयोजना घोषणा गरी संचालन गरिएको छ । देशभर यसरी संचालित कूल २१ वटा आयोजनामध्ये पूर्ण रूपमा प्रदेश नं. ५ मा संचालित आयोजना ४ वटा र आंशिक रूपमा ३ वटा गरी ७ वटा आयोजना संचालित छन् । त्यसैगरी यस प्रदेश भित्र संचालित राष्ट्रिय गौरवका आयोजना नरहेका तर महत्वपूर्ण ठानिएका अन्य आयोजनाहरू समेत रहेका छन् ।

संघीय सरकारबाट संचालित भई आयोजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्यांकन आदि सम्पूर्ण कार्यहरू संघबाटै हुने भएता पनि प्रदेशको विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने र यस प्रदेशको सामाजिक आर्थिक विकास तथा प्रदेशबाट संचालित हुने अन्य आयोजनाहरूको प्रगतिमा समेत प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने यस्ता आयोजना प्रदेश सरकारका समेत चासोका विषय हुन् । आयोजनाहरूको वर्तमान अवस्था र संचालनमा देखिएका पहिचान भएका समस्या समाधानमा प्रदेश सरकारले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गरी प्रदेश नं. ५ अन्तर्गत संचालित राष्ट्रिय गौरवका आयोजना र अन्य महत्वपूर्ण आयोजनाको प्रगति समीक्षा बैठक यही मिति २०७५/०९/१७ गते मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा माननीय मुख्य मन्त्रीज्यूको अध्यक्षतामा सम्पन्न भयो । उक्त समीक्षा बैठकका प्रदेश सरकारका माननीय मन्त्रीरू, प्रदेशका प्रमुख सचिव तथा विभिन्न मन्त्रालयका सचिवहरू, सम्बन्धित आयोजनाका प्रमुख तथा प्रदेश योजना आयोगका पदाधिकारीको उपस्थिति थियो । समीक्षा बैठकमा भएको प्रस्तुती र छलफलका आधारमा यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

२. आयोजनाहरूको समष्टिगत स्थिति

क्र.स.	आयोजनाको नाम	आयोजना		प्रगति		कैफियत
		प्रारम्भ मिति	सम्पन्न हुने मिति	भौतिक %	वित्तीय %	
१	लुम्बिनी विकास कोष	२०४२	२०७८	१००	९१.६	चालू आ.व.को चौमासिक लक्ष्य अनुसार प्रगतिको तुलना गरिएको
२	बबई सिचाइ आयोजना	०४५/४६	०७८/७९	६०	५६.९	चालू आ.व.को चौमासिक लक्ष्य अनुसार प्रगतिको तुलना गरिएको
३	सिक्टा	०६३/०६४	०७६/७७			नखुलेको/आयोजना

	सिचाइआयोजना					समस्याग्रस्त रहेको
४	भैरहवा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	सन् २०१२	सन् २०१९	६०	-	
५	मध्य पहाडी लोकमार्ग (पूर्वी रुकुम खण्ड दैलेख कार्यालयले हेर्ने ५५ कि.मि. खण्ड)	०६४/६५	०७९/८०	१०	नखुलेको	ठेक्का चालू रहेको
६	हुलाकी लोकमार्ग		२०७६ असार	५६	६०	कूल लक्ष्यसंग प्रगतिको तुलना
७	बेलहिया-बुटवल सडक खण्ड	सन् २०१२	सन् २०१९	१००	१००	चालू आ.व.को चौमासिक लक्ष्य अनुसार प्रगतिको तुलना गरिएको
८	बुटवल सभाहल तथा प्रदर्शनी केन्द्र					
	क) पहिलो चरण	०७१/७२	२०७५/७६	७४	७५	तोकिएको मितिसम्म कार्य सम्पन्न हुने स्थिति नरहेको
	ख) दोस्रो चरण	०७४/७५	०७६/७७	-	-	काम शुरू नभएको
९	क्षेत्रीय शहरी विकास आयोजना भैरहवा	जुलाई २०१७	जुन २०२०	७५	५६.९	कूल लक्ष्यसंग प्रगतिको तुलना
१०	सालझण्डी - सन्धिखर्क- ढोरपाटन सडक आयोजना (प्रदेश नं. ५ मा पर्ने १३५ कि.मि.)	०६६/६७	-	५१	४०.४	कूल लक्ष्यसंग तुलना गरिएको

३. आयोजनाका मुख्य उपलब्धिहरू

क) लुम्बिनी विकास कोष

यस आयोजनाअन्तर्गत हालसम्म पवित्र उद्यान निर्माण कार्य, १६ कि.मि. क्षेत्रमा सुरक्षा पर्खाल निर्माण, केन्द्रीय नहर निर्माण, प्रशासकीय भवन तथा पर्यटक सूचना केन्द्र निर्माण र संचालन कार्य सम्पन्न भएको, International Buddhist Conference and Meditation Hall निर्माणका लागि सम्झौता भएको, विद्युतीय पोल तथा सौर्यवत्तीहरू जडान कार्य जारी रहेको, ३७ कि.मि. अप्टिकल फाईबर, १७५ सि.सि. क्यामेरा तथा डाटा सेन्टर निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको, पानी व्यवस्थापनका लागि ११ लाख लिटर क्षमताको Underground Reservoir र ३ लाख लिटर क्षमताका दुईवटा पानी ट्याङ्कीको डिजाईन सम्पन्न भएको, २५ कि.मि. क्षेत्रमा पानी वितरण प्रणालीको

जडान कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ । त्यसैगरी देवदहमा Information-cum Multipurpose Hall निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेका छन्। विभिन्न अध्ययन र प्रचार प्रसारका कार्यहरू नियमित भैरहेका छन् । साथै पर्यटकहरूको विवरण डिजिटल प्रणालीमा राख्ने कार्यको समेत शुरुवात भएको छ ।

ख) बबई सिंचाइ आयोजना

योजनाको पूर्वी मूल नहर ३४.५ कि.मि. मध्ये करीब ३२.५ कि.मि. सम्पन्न भएको, पश्चिम मूल नहर ४३ कि.मि. मध्ये २२ कि.मि. सम्पन्न र बाँकी २ प्याकेजमा निर्माण भइरहेको, ४ वटा शाखा नहर (६६.३० कि.मि.) निर्माण भैरहेको, प्रशाखा नहर ४०.७ कि.मि. निर्माण भइरहेको र पूर्वतर्फ १८००० हेक्टर र पश्चिमतर्फ ११००० हेक्टर गरी २९००० हेक्टरमा सिंचाइ सुविधा पुगेको, सिंचित क्षेत्र वचावटको लागि नदीको दुवैतर्फ गरी कूल ९.६ कि.मि. तटबन्ध सम्पन्न भएको, ४० कि.मि. ड्रेनेज निर्माण गर्नुपर्ने मा ४ कि.मि. निर्माण भैरहेको छ ।

ग) सिक्टा सिंचाइ आयोजना

आ.व. ०६३/६४ बाट शुरु भएको यो आयोजना कूल ४२७६६ हेक्टर क्षेत्र सिंचाइ गर्ने लक्ष्य लिएकोमा राप्ती नदीको पूलसहित बाँध निर्माण भएको, नदीको पश्चिमतर्फ ४५.२५ कि.मि. मूल नहर र सर्भिस सडक निर्माण भएको, सिंचित क्षेत्रमा नदि नियन्त्रणका कार्यहरू भैरहेको, ५३ कि.मि. पूर्वी नहर निर्माणाधिन रहेको र हालसम्म करिब ५७% प्रगति हासिल भएको अवस्था छ । नहर निर्माणमा भ्रष्टाचार भएको भनी अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट छानबिन भई केही पूर्व पदाधिकारीहरूका साथै आयोजनाको ठेकेदार समेतलाई भ्रष्टाचार मुद्धा दायर भएकोले हाल काम अगाडि बढ्न नसकेको अवस्था छ ।

घ) भैरहवा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल

अघिल्लो समीक्षा अवधिमा कूल २०% कार्य सम्पन्न गर्न बाँकी रहेको भनी उल्लेख भएकोमा यस अवधिमा बाँकी कार्यको ६०% कार्य सम्पन्न भएको उल्लेख गरिएको छ । आगमनतर्फको संरचना, विद्युत गृह र सुरक्षा क्वार्टर, सम्पन्न भएको र प्रस्थानतर्फको संचरना, कन्ट्रोल टावर, प्रशासनिक भवन, विद्युत स्टेशन निर्माण कार्य, Crash Fire Rescue संरचना, पानी टंकी निर्माण कार्य जारी रहेको छ । त्यसैगरी रनवेतर्फ सबवेस र बेसकोर्सको कार्य सम्पन्न भएको, RESA निर्माण जारी रहेको, International Apron निर्माण जारीरहेको , ट्याक्सी वे निर्माण जारी रहेको, Fence Work जारी रहेको, Box Culvert निर्माण जारी रहेको र CFR Road को सबवेस कोर्ष सम्पन्न भएको छ ।

ङ) मध्य पहाडी (पुष्पलाल) लोकमार्ग

यस सडकअन्तर्गत यस प्रदेशमा पर्ने पूर्वी रुकुम खण्डको ५५ कि.मि. यस प्रदेशअन्तर्गत पर्ने र सडक ठेक्का भई निर्माण भइरहेको छ । ५५ कि. मि. सडक चौडा गर्ने कार्य ४५ कि.मि. सम्पन्न भएको सव-वेस कार्य ३५ कि.मि. सम्पन्न भएको र बेसकोर्सको कार्य ५ किमि सम्पन्न भएको (अघिल्लो समीक्षा प्रतिवेदनमा १० कि.मि. बेस कोर्ष सम्पन्न भएको उल्लेख भएको तर उक्त तथ्यांक गलत रहेको जानकारी आयोजना प्रमुखबाट भएको) तथा चौडा गर्नुपर्ने सडक बाँकी १० कि.मि. साथै अन्य स्थानमा समेत कार्य संचालन भइरहेको छ । २ वटा पूलमध्ये एउटा सम्पन्न भएको र एउटा सम्पन्न हुने चरणमा रहेको छ ।

च) हुलाकी राजमार्ग

आयोजना कार्यालय नेपालगंजबाट भएको प्रस्तुती अनुसार आयोजनाको बाँके बर्दिया खण्डमा पर्ने सडकको निर्माणको जिम्मा नेपालगंज कार्यालयमा रहेको छ । साथै यस प्रदेशको दाङ, कपिलवस्तु, रुपन्देही र नवलपरासी बर्दघाट

पश्चिम खण्डमा पर्ने सडक खण्डको निर्माणका लागि कार्यालय संचालन नभएको र केन्द्रिय कार्यालयबाट नै कार्य संचालन भैरहेको छ ।

नेपालगंज कार्यालयअन्तर्गत ३ वटा सडक खण्ड र ३ वटा पूलको निर्माण भैरहेकोमा पहिलो नेपालगंज-भगौडा सडक खण्ड (४४ कि.मि.) मध्ये बाँकी ६७% कार्य सम्पन्न गर्न लक्ष्य लिएकोमा बाँकी लक्ष्यको ४५% कार्य सम्पन्न भएको छ । भुरिगाउँ- गुलेरिया सडक खण्ड (३६ कि.मि.) मध्ये यस आ.व.मा बाँकी ६२% कार्य सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेकोमा बाँकी लक्ष्यको ५०% कार्य सम्पन्न भएको छ । बेलवाचोक-राजापुर सतिघाट सडकखण्ड (२७ कि.मि.) मध्ये चालू आ.व.मा बाकी ६२% कार्य सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिएकोमा कूल लक्ष्यको ४०% कार्य सम्पन्न भएको देखिएको छ । त्यसैगरी पूल निर्माणतर्फ राप्ती नदी पक्की पूलको बाकी ४०% कार्य सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिएकोमा हालसम्म कूल लक्ष्यको ६०% कार्य सम्पन्न भएको छ । बुढीखोला पक्की पूलअन्तर्गत बाँकी ३६% कार्य यस आ.व.मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य लिएकोमा कूल लक्ष्यको ६५% कार्य सम्पन्न भएको छ । सर्जुखोला पूलअन्तर्गत बाँकी कार्य (६०%) सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेकोमा कूल लक्ष्यको ४५% कार्य सम्पन्न भएको छ ।

छ) बेलहिया-बुटवल सडक

यस आयोजनामा हालसम्म २४ कि.मि. नाली निर्माण कार्य सम्पन्न भएको, १० वटा स्याब कल्भर्ट, ३८ वटा बस वे निर्माण कार्य सम्पन्न भएको, २३ कि.मि. सव बेस र २१ कि.मि. बेस निर्माण सम्पन्न भएको, ११.५ कि.मि. Surface Design कार्य सम्पन्न भएको, २१ कि.मि. मा विद्युत र खानेपानीका संरचनाहरू स्थानान्तरण कार्य सम्पन्न भएको छ । साथै सडक सीमा भित्रका सम्पूर्ण रुख हटाइसकिएको छ । २०७५ चैत्र मसान्तसम्ममा आयोजना सम्पन्न हुने लक्ष्य लिईएको छ ।

ज) बुटवल सभाहल तथा प्रदर्शनी केन्द्र

दुई चरणमा कार्य सम्पन्न गर्नेगरी डिजाईन भएको यो आयोजनामा पहिलो चरणको निर्माणअन्तर्गत ३ वटा भवन बन्नुपर्नेमा Block A को दोस्रो तला निर्माण कार्य सम्पन्न भएको, Block B को संरचना सम्पन्न भई Finishing को कार्य चलिरहेको, Block C को संरचनामा सम्पन्न भई Finishing को कार्य चलिरहेको छ । त्यसैगरी Block A मा Truss निर्माण र बालकोनी निर्माणको कार्य बाँकी रहेकोले पहिलो चरणको कार्य तोकिएको समयमा सम्पन्न हुन नसक्ने देखिएको छ ।

दोस्रो चरणअन्तर्गत Convention हल निर्माण हुनुपर्नेमा २०७५ साउनमा आर्थिक प्रस्ताव मूल्यांकन गरी विभागमा पेश भएकोमा हालसम्म स्वीकृत नभएको, ५२५ रुख कटान गर्नुपर्ने र सोको लागि EIA report शहरी विकास मन्त्रालयमा छलफलको क्रममा रहेकोले दोस्रो चरणको कार्य शुरुहुन नसकेको अवस्था रहेको छ ।

झ) क्षेत्रीय शहरी विकास आयोजना भैरहवा

विशेषत विकासशील शहरलाईदेखिने सडक, पानीको निकास, डुबान जस्ता समस्याको न्यूनीकरणका लागि संचालित यस आयोजनाअन्तर्गत शहरका भित्री सडक र Drain हरू निर्माण भैरहेकोमा हालसम्मको उपलब्धि सन्तोषजनक रहेको छ । यस आयोजनाको विस्तृत प्रगति अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ ।

ञ) सालझण्डी-सन्धिखर्क-ढोरपाटन सडक

यस आयोजनाको कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने १९.५ कि.मि. सकडमध्ये करिब ७०% (१३.५ कि.मि.) सडक यस प्रदेशको क्षेत्र भित्रपर्ने कारणले प्रदेशका लागि यो महत्वपूर्ण आयोजनाको रूपमा रहेको छ । सडकको ट्रयाक खोल्ने कार्य सबै स्थानमा सम्पन्न भएको, हालसम्म करीव ७ कि.मि. कालोपत्रे भएको, करीब ६.५ कि.मि. ग्राभेल भएको, ४८ कि.मि. सडक चौडा भएको, र ४० कि.मि. सडक चौडा गर्न बाँकी रहेको छ । हालसम्म ४ वटा पूल सम्पन्न

भएका र एउटा अन्तिम चरणमा रहेको छ । विभिन्न स्थानमा सडक चौडा गर्ने, नाली निर्माण गर्ने retention पर्खालहरू लगाउने कार्य चलिरहेको छ ।

४. प्रमुख समस्या तथा समाधानका उपायहरू

क्र.स.	आयोजनाको नाम	प्रमुख समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयास	समस्या समाधानका उपायहरू	कैफियत
१	लुम्बिनी विकास कोष	<ul style="list-style-type: none"> • बजेट अभाव • प्राविधिक कर्मचारीको कमी • अतिक्रमणको समस्या 	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीयबासीसंग समन्वय गरिएको • प्रवेश शुल्कको रेकर्डलाई डिजिटल प्रणालीमा रूपान्तरण गरी चुहावट हुन नदिईएको • प्राविधिक कर्मचारी माग गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> • अतिक्रमण हटाउन स्थानीय सहयोग आवश्यक पर्नसक्ने • पर्यटकलाई टिकाई राख्न थप व्यवस्था गर्नुपर्ने • प्राविधिक कर्मचारी छिटो आपूर्ति हुनुपर्ने 	
२	बबई सिचाइ आयोजना	<ul style="list-style-type: none"> • जग्गा प्राप्तिमा प्रकृयागत जटिलता रहेको • निकुञ्ज क्षेत्रभित्र प्रवेश तथा मेशिनरी सामानको प्रयोगमा बन्देज रहेको • नदीजन्य सामग्रीको अभाव रहेको • सीमितनिर्माण अवधिको उपलब्धता (करीब ७ महिना नहरमा पानी दिनुपर्ने) ४-५ महिना मात्र काम गर्न सकिने • कर्मचारी आपूर्तिमा नीतिगत त्रुटी र ढीलाइ 	<ul style="list-style-type: none"> • जग्गा प्राप्तिमा लागि प्र.जि.अ.संग समन्वय भैरहेको • निकुञ्जसंग आवश्यक समन्वय गरी समाधानको प्रयास गरिएको • बाली सघनता बढाउन स्थानीयतहका कृषि ईकाईसंग समन्वयात्मक कार्य शुरु गरिएको • नहरको अन्तिम पट्टिबाट कार्य शुरु गर्नेगरी अध्ययन अगाडि बढाइएको 	<ul style="list-style-type: none"> • नदीजन्य पदार्थका लागि निकुञ्ज क्षेत्र भित्रका नदीबाट निर्माण सामग्री निकाल्न पाउने व्यवस्था हुनुपर्ने • निकुञ्ज क्षेत्रभित्र प्रवेशको बन्देज खुकुलो पार्नुपर्ने • निर्माण अवधि बढाउन थप समन्वय गरिनुपर्ने • जग्गा प्राप्तिमा लागि विशेष निर्णयआवश्यक रहेको • कर्मचारी आपूर्ति छिटो हुनुपर्ने 	
३	सिक्टा	<ul style="list-style-type: none"> • मुख्य नहरको 	<ul style="list-style-type: none"> • विभिन्न अध्ययन 	<ul style="list-style-type: none"> • निकुञ्ज 	

क्र.स.	आयोजनाको नाम	प्रमुख समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयास	समस्या समाधानका उपायहरू	कैफियत
	सिचाइआयोजना	<p>२०-२६ कि.मि. नहर भत्किएको</p> <ul style="list-style-type: none"> • विभिन्न अध्ययनले घुलनशील माटोको कारणले समस्या भएको देखिएको • अ.दु.अ आ. बाट आयोजनाका पूर्व पदाधिकारी लगायतलाई भ्रष्टाचार मुद्दा दायर भएकोले र अब कसरी कार्यअगाडि बढाउने अन्यौल भएको • राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र भित्रनिर्माणमा असहजता रहेको • रा. नि. भित्रकानदीबाट निर्माण सामग्री झिक्न नपाईने कारणले नदीको सतह बढ्न गई नहरमा क्षति पुग्ने देखिएको • नदीजन्य निर्माण सामग्रीको अभाव • बारम्बार आयोजना प्रमुख परिवर्तन भैरहेको • मुआब्जाको विवाद रहेको 	<p>टोलीबाट भत्किएको नहरको सम्बन्धमा अध्ययन भएको ।</p> <p>निर्माणमा दोषी देखिएको निर्माण व्यवसायीको ठेक्का रद्द गरिएको र कालो सूचीमा राख सिफारिस गरिएको तर अदालतबाट यथास्थितिमा राखे आदेश जारीभएको</p>	<p>क्षेत्रभित्रका अन्य नदीहरूमा थिग्रिएका नदीजन्य पदार्थ झिक्नेव्यवस्था गर्नुपर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> • भत्किएको नहर खण्डको लागि नेपाल सरकारको निर्णय आवश्यक देखिएको । • सूक्ष्म प्राविधिक अध्ययन गरी फरक विधिबाट घुलनशील माटोको समस्या समाधान गर्नुपर्ने • जंगल क्षेत्रका बासिन्दालाई मुआब्जाका लागि विशेष व्यवस्था गर्नुपर्ने 	
४	भैरहवा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय	<ul style="list-style-type: none"> • माटो तथा नदीजन्य निर्माण 	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय तहसंग सामग्रीको 	<ul style="list-style-type: none"> • माटोको लागि स्थानीय तहमा 	

क्र.स.	आयोजनाको नाम	प्रमुख समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयास	समस्या समाधानका उपायहरू	कैफितय
	विमानस्थल	<p>सामग्रीको अभाव रहेको ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • करको दरमा आएको परिवर्तनले माटोको आपूर्तिमा समस्या देखिएको • निर्माण पछिको संचालनको तयारी भइनसकेको 	लागि पहल भएको	<p>पोखरी निर्माण आयोजनासंग समन्वय गर्न सकिने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • विगतमा जि.वि.स.ले लगाएकोभन्दाक रकोदर बढी नभएको निर्माण व्यवसायीलाई बुझाउनु पर्ने । • निर्माण पछि संचालनको तयारीलाई तीब्रता दिने 	
५	मध्य पहाडी लोकमार्ग	<ul style="list-style-type: none"> • मौजुदा जनशक्ति कम रहेको • रेखाङ्कन विवाद रहेको • राष्अनुसार थप जग्गा अधिग्रहण नभएको • विद्युतीय पोल स्थानान्तरणको समस्या रहेको • नेपाल टेलिकमको अप्टिकल फाईबर बिच्छ्याउने समस्या रहेको • खानेपानीको पाईप स्थानान्तरणको समस्या रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> • जनशक्ति व्यवस्थापनकालागि सडक विभागसंग अनुरोध गरिएको • विद्युत पोल स्थानान्तरणको लागि विद्युत प्राधिकरणसंग अनुरोध गरिएको • घरटहराको क्षतिपूर्ति एकिन गर्नका लागि जिल्ला प्रशासन कार्यालय र अपुग रकमकालागि अर्थ मन्त्रालयलाई पत्राचार गरिएको • स्थानीय तहसंग समन्वय र सहकार्य गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> • जनशक्ति व्यवस्थापन छिटो हुनुपर्ने • जग्गा अधिग्रहण सम्बन्धमा नेपाल सरकारको निर्णय हुनुपर्ने • स्थानीय सडक निर्माण गर्दायस सडक निर्माण भएको स्थानमा क्षति पुर्याईरहेकोले स्थानीय तहले सडक निर्माण गर्दा आयोजनाको सहमति लिने व्यवस्था गर्नुपर्ने 	
६	हुलाकी लोकमार्ग	<ul style="list-style-type: none"> • विद्युत पोल हटाउने समस्या 	<ul style="list-style-type: none"> • विद्युत पोल तथा अन्य संरचना 		

क्र.स.	आयोजनाको नाम	प्रमुख समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयास	समस्या समाधानका उपायहरू	कैफियत
		<ul style="list-style-type: none"> संरचनामा हुने सानो परिवर्तन समेत पूर्व अनुमति बिना गर्न नमिल्ले व्यवस्था जग्गा प्रासिको समस्या (जन अपेक्षा, नाप नक्साका कमजोरी, रुख कटानमा हुने प्रकृयागत ढिलाई संरक्षण क्षेत्रभित्र काम गर्दा थप कठिनाईहुनेगरेको ठेकेदारको कमजार क्षमता स्थानीय तह- तथा अन्य सरोकारवालालाई दिनुपर्ने अत्यधिक समय पूलकोस्वीकृत डिजाईनपरिवर्तन गरी स्पानसंख्या थप्नु पर्ने । 	<p>स्थानान्तरणका लागि सम्बन्धित निकायमा अनुरोध र समन्व गरिएको ।</p> <ul style="list-style-type: none"> विशेष प्रकृतिका बाहेक सामान्य विषयमा बैठकमा आमन्त्रण नगर्नाका लागि स्थानीय तहलाई अनुरोध गरिएको । 		
७	बेलहिया-बुटवल सडक खण्ड	<ul style="list-style-type: none"> बजेट अभावले टुक्रे ठेक्का लगाउनु परेको नदीजन्य सामग्रीको अभाव रहेको खानेपानी, विद्युत पोल स्थानान्तरणको समस्या रहेको निर्माणको क्रममा डिजाईनपरिवर्तनले 	<ul style="list-style-type: none"> उपभोक्ता- निर्माण व्यवसायी र कार्यालयको बीचमा प्रत्येक शुक्रवार गुनासो व्यवस्थापन छलफल गरिने गरेको 	<ul style="list-style-type: none"> नदीजन्य पदार्थको आपूर्ति सहज हुनुपर्ने विद्युत प्राधिकरणको एकजना अधिकृत कर्मचारी प्रत्येक आयोजनामा खटाउनुपर्ने ५% सम्मको 	

क्र.स.	आयोजनाको नाम	प्रमुख समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयास	समस्या समाधानका उपायहरू	कैफियत
		<p>Variation को समस्या रहेको</p> <ul style="list-style-type: none"> सडक सीमाका रुखहरू हटाउने प्रकृया लामो रहेको सडक सीमा अतिक्रमण गरी बनाईएका संरचना हटाउने चुनौती रहेको निर्माण भएको सडकमा दुर्घटना बढेको बिभिन्न संघ संस्था र उपभोक्ताबाट Intersection र Road Access को माग भएकोले यसको ब्यवस्थापन मा समस्या रहेको अदालतबाट सडक सीमाअतिक्रमण गरी बनाईएका संरचना नहटाउन आदेश भएको 		<p>Variation स्वीकृत गर्ने जिम्मा आयोजना प्रमुखलाई दिनुपर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> सडक सीमाभित्र रहेका रुख हटाउने प्रकृया सरलीकृत गर्ने Road Safety Audit गर्नुपर्ने अदालतको आदेश उपर पुनरावेदन गर्ने वा मुआब्जाको प्रकृयामा गएर संरचना हटाउने भन्ने विषय एकिन हुनुपर्ने । 	
८	बुटवल सभाहल तथा प्रदर्शनी केन्द्र				
	ग) पहिलो चरण	<ul style="list-style-type: none"> Architecture Structure Design मा आएको परिवर्तन विभागबाट स्वीकृत नहुनु 		<ul style="list-style-type: none"> Architecture Structure Design मा आएको परिवर्तन विभागबाट स्वीकृत हुनुपर्ने 	
	घ) दोस्रो	<ul style="list-style-type: none"> रूख कटानको 		<ul style="list-style-type: none"> रूख कटानको 	

क्र.स.	आयोजनाको नाम	प्रमुख समस्या	समाधानका लागि गरिएका प्रयास	समस्या समाधानका उपायहरू	कैफियत
	चरण	लागि EIA स्वीकृत नहुनु		लागि EIA स्वीकृत हुनुपर्ने	
९	क्षेत्रीय शहरी विकास योजना भैरहवा	<ul style="list-style-type: none"> विद्युत पोलको स्थानान्तरण अतिक्रमण गरी बनाईएका संरचना हटाउनु पर्ने खानेपानीसंरचनामा हुने अधिक लगानी सरोकारवालाबाट ससाना विषयमा गरिने अवरोध निर्माण सामग्रीको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> लाईन एजेन्सीसंग समन्वय गरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> विद्युत पोलहरू, खानेपानीका संरचना छिटो स्थानान्तरण हुनुपर्ने स्थानीय तहको थप सहयोगको अपेक्षा गरिएको प्रयास निर्माण सामग्री उपलब्ध हुनुपर्ने । 	
१०	सालझण्डी सन्धिखर्क-ढोरपाटन सडक आयोजना	<ul style="list-style-type: none"> अर्घाखाँचीको चुत्रावेशी सडक खण्डमा रेखाङ्कन विवाद गुल्मीको म्यालपोखरी बजारमा रेखाङ्कन विवाद रहेको आगामी कार्यको ठेक्काकालागिअर्थ मन्त्रालयबाट सहमति प्राप्त हुन बाँकी रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय तहसंगको समन्वयमा समाधानको प्रयास भईरहेको स्थानीयबासीसंग छलफल भैरहेको 	<ul style="list-style-type: none"> रेखाङ्कन विवादलाई आपसी समन्वयबाट हल गर्ने नभएमा कानुनी उपचार खोज्ने आगामी कार्यको ठेक्काको लागि अर्थ मन्त्रालयबाट स्वीकृती प्राप्त हुनु पर्ने 	

५. माननीय मुख्यमन्त्रीज्यूको निर्देशन

- नदीजन्य निर्माण सामग्रीको सम्बन्धमा प्रदेशबाट निर्देशिका जारी भैसकेको छ । तसर्थ सामग्रीको लागि प्रत्येक आयोजनाले गाउँ वा नगरपालिकास्तरमा सम्पर्क गरी सामग्री प्राप्त गर्न प्रयास गर्नुपर्दछ र त्यसमा समस्या देखिएमा प्रदेशले समन्वय गरिदिनेछ ।
- गौतमबुद्ध विमानस्थलका सम्बन्धमा देखिएको माटो आपूर्तिको समस्यालाई स्थानीय तहमा संचालन हुने पोखरी निर्माण कार्यक्रमसंग समन्वय गर्दा समाधान हुनसक्दछ ।

३. विद्युत् पोल समयमै स्थानान्तरणकालागि विद्युत प्राधिकरणसंग छलफल गर्नु आवश्यक छ। महत्वपूर्ण आयोजनाको निर्माणकार्य विद्युत पोल वा खानेपानी संरचनाको नाममा अल्मल्याईनु हुँदैन ।
४. सडकमा राखिएका सोलार बत्तीको विकल्पमा आफ्नो क्षेत्रभित्र नगरपालिकाले महसुल तिर्ने र आयोजना वा विज्ञापन प्रायोजकबाट संरचना तयार गर्नेगरी संचालन गर्नु भरपर्दो हुनसक्दछ ।
५. क्षेत्रीय शहरी विकास आयोजनाबाट भएको थप प्रस्तुती अनुसार (डण्डा नदीको किनारमा प्रस्तावित पर्यटकीय क्षेत्र विकास) परियोजना संचालन गर्नुपर्दा नदीको बहाव, त्यसले पार्ने प्रभाव आदि जस्ता विषय अध्ययन गरेर मात्र अगाडि बढाईनु पर्छ ।
६. सडक वा नहर जस्ता संरचनामा निर्माणका क्रममा सामान्य हेरफेर गर्नुपर्ने अवस्था सृजना हुनु स्वभाविक मात्र सकिन्छ । तर भवन संरचनाको डिजाईनमा परिवर्तन गर्नुपर्ने विषय शुरुवाती डिजाईनको क्रममा थाहा नहुनु र अधिकांश कार्य सम्पन्न भईसकेपछि डिजाईनमा परिवर्तन हुनु गम्भीर विषय हो । त्यसर्थ आयोजना प्रमुखहरुले आयोजना सम्हाल्नु अगाडि डिजाइनको विस्तृत प्रतिवेदनको राम्ररी समीक्षागर्नु आवश्यक छ ।
७. बजेट सुनिश्चित भएका तर केन्द्रका विभागीय मन्त्रालयबाट सहमति प्राप्त नभएका आयोजनामा सम्बन्धित प्रमुखले थप पहल कदमी लिनुपर्छ र त्यसमा प्रदेशले गर्नुपर्ने सहजीकरण गर्ने नै छ ।
८. भैरहवा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको निर्माण पश्चात् संचालनको विषयमा गर्नुपर्ने पूर्वतयारीलाई थप तीब्रता दिनु आवश्यक छ ।
९. प्रदेशभित्र संचालित जुनसुकै आयोजना प्रदेशको विकासका लागि महत्वपूर्ण रहेका कारणले संचालनमा कुनै समस्या देखिएमा सम्बन्धित निकायमा समस्या समाधानका लागि पहल गर्ने र प्रदेशको तर्फबाट गर्नुपर्ने कुनै विषय भएमा लिखित रूपमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा पठाई समस्याको समाधान खोज्ने प्रयास आयोजना प्रमुखबाट हुनु पर्छ ।
१०. अधिल्लो समीक्षाका बखत् देखिएका धेरैजसो समस्याहरु समाधान भएका देखिएका तर काम तीब्र गतिमा भएको नपाईएकोले कामलाई तप तीब्रता दिनुपर्छ ।

६. निष्कर्ष

कुनै पनि आयोजना तोकिएको समय लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न भएमा मात्र त्यसबाट अपेक्षित प्रतिफल समयमै लिन सकिन्छ। सही डिजाईन र लागत अनुमान नहुनु, प्रकृत्यागत जटिलता रहनु, अन्तरनिकाय समन्वय नहुनु, प्रयास बजेटको अभाव रहनुजस्ता समस्याबाट यस प्रदेशभित्र संचालित आयोजना समेत ग्रसित रहेको देखिएका छन् । आवधिक समीक्षा र छलफलबाट कार्यान्वयनमा रहेका समस्या पहिचानगर्नुकासाथैती समस्या समाधानका उपायका पत्ता लगाइसमयमै आयोजना सम्पन्न गराउन र अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त गर्न सहयोग पुर्याउन सकिन्छ । यसैले प्रदेश सरकारबाट प्रारम्भ भएको यस प्रयासलाईनिरन्तरता दिइनेछ ।

समीक्षा बैठकमा आयोजनाकोतर्फबाट भएका प्रस्तुती

१. लुम्बिनि विकास कोष
२. बबई सिचाई आयोजना
३. सिक्टा सिचाई आयोजना
४. भैरहवा क्षेत्रिय अन्तराष्ट्रिय विमानस्थल
५. मध्य पहाडी लोकमार्ग
६. हुलाकी लोकमार्ग
७. बेलहिया-बुटवल सडक खण्ड
८. बुटवल सभाहल तथा प्रदर्शनी केन्द्र
९. क्षेत्रिय शहरी विकास आयोजना भैरहवा
१०. सालझण्डी -सन्धिखर्क- ढोरपाटन सडक आयोजना

अनुसूची -२ क्षेत्रिय शहरी विकास आयोजना भैरहवाको विस्तृत प्रगति स्थिति

December 2018

S.N	Description	Original Length	Drain Both sides	Water Supply	Sub base	Base	Asphalt	RCC
		m	m	m	m	m	m	m
1	Bimanghat Road	2465	4930	4930	1150.00	900.00		
2	Hatbazar Road	789	1450					
3	Himali Path	816	1524	1400	650.00	300.00	300.00	
4	Sakuni Path	1525	3050	2500	1500.00	500.00		
5	Brishpati Road	912	1500	1500	350.00	350.00	350.00	
6	Kailash Path	381	740	708	350.00			330
7	Stadium Road	1032	1800	1800	1000.00	500.00		
8	Gonahiya Road	1160	2200	2200	1100.00	960.00	960.00	
9	Gonahiya Road(Auto Village)	385	770	770	385.00	385.00	385.00	
10	Bank Road	530	192	760	530.00	530.00	530.00	
11	Sima Path	960	1800	1800	930.00	960.00		
12	Prabhat Path	597	1194	1194	597.00	597.00	597.00	
13	Janata Path	588	1176	1176	500.00			588.00

S.N	Description	Original Length	Drain Both sides	Water Supply	Sub base	Base	Asphalt	RCC
14	Shiva Path	473	946	846	460.00			460.00
15	Kalika Path	185	0	370	185.00			185.00
16	Gallamandi to Durga Coloni Road	1467	1350	1350	1375.00			
17	Dumdumwa Road	1270	1800	1000				
18	Aadhiyat Path - Danda River	726	1300	900				
19	Kotaimai path	1307	2200	600				
20	Joyati Path	600	700	700	400.00			370
21	Basant Path (Aawa Road)	396		792	396.00	396.00	396.00	
22	Navadurga path	530	700		530.00			530
23	Dev Path	480	600	400				
24	Shanti path	137						
25	Bank colnoly	126	252	252				
26	Shahid path	935	600	500				
27	Sewa Path	452	750	750				
28	Rudra Path	670	1300	1300	1300.00			630
29	Karn Path	667	100					
	Primary Drain							
30	Airport Nala	1360	1360					
31	KSS Nala	940	940					
32	KathatiyaNala	400	200					
33	Himali Path - JharanaNala	940	940					
34	Sunshine Nala	950	600					
35	AadaitNala	620	620					
36	BusparkNala	750	500					
Total			40084.0	30498	13688.00	6378.00	3518.00	3093